

Funktionsprogram för Tyresös framtida skolor

Barn- och utbildningsförvaltningen förslag till barn- och utbildningsnämnden för beslut kommunstyrelsen

1. Funktionsprogrammet för Tyresös framtida skolor antas.
2. I och med att funktionsprogrammet antas upphör tidigare lokalprogram att gälla för grundskolan samt *Lokalstrategi för förskola och skola i Tyresö kommun* (Dnr 2015/BUN0087).

Elisabet Schultz
Chef för barn- och
utbildningsförvaltningen

Sammanfattning

Funktionsprogrammet för Tyresös framtida skolor är ett planeringsunderlag, för både strategisk samhällsbyggnadsplanering av skolbyggnader och lokalprogram vid planering av skollokaler. Det beskriver hur skolans lokaler och omkringliggande miljöer bör utformas för att uppnå bra lärmiljöer och hur arkitektur och gestaltning kan användas som verktyg för att skapa en trygg, inspirerande och inkluderande plats för att alla elever.

Beskrivning av ärendet

Det samlade ansvaret för att utforma och bygga skolor ligger hos kommunen. De flesta av kommunens skolor planerades och byggdes under 60- och 70-talen och behoven av utveckling och reinvestering är i flera fall stora. För att

möta framtidens ökade behov av grundskoleplatser i centrumområdet i Tyresö, ska två nya skolor med moderna och ändamålsenliga lokaler byggas. Utöver dessa två nya skolor har flera av kommunens övriga skolor stora renoveringsbehov.

När kommunen nu står inför att bygga nya skolor och genomföra flera större ombyggnationer blir behovet stort att formulera hur Tyresös nya skola ska utformas. Därför har barn- och utbildningsförvaltningen tillsammans med kommunstyrelseförvaltningen tagit fram ett funktionsprogram för Tyresös framtida lärmiljöer, där grundförutsättningarna för hur lärmiljöerna på Tyresös kommunala grundskolor ska utformas som inspirerande, inkluderande och trygga platser för lärande. Genom funktionsprogrammet läggs grunden för en skolmiljö som är välfungerande fysiskt, socialt och pedagogiskt liksom ekonomiskt hållbar över tid.

Den fysiska miljön har stor betydelse i en skola. Pedagogik, fysisk miljö och social miljö samverkar och bildar tillsammans en lärmiljö. Kvaliteten i den fysiska miljön påverkar elever och personalens trivsel och trygghet och stimulerar lärandet på flera olika plan. Forskning visar på att upplevelsen av trygghet är en av de viktigaste förutsättningarna för utveckling och lärande i en skola. Det är en grundförutsättning när vi planerar nya skolbyggnader.

Skolan är en symbol i samhället, en komplex byggnad som ska möta flera olika behov och människor. Skolan ska fungera som lärmiljö för eleverna och deras lärare. Den ska gå att städa och underhålla över tid. Den relaterar också till sin omgivning på olika sätt, det krävs angöring för köket och andra leveranser. Den ska planeras med skolgård som uppmuntrar till aktivitet och rörelse men också till återhämtning och vila. När skolan är stänger för dagen bör den vara en trygg plats för medborgare och föreningslivet i kommunen på olika sätt. Det är alla faktorer som kräver samverkan inom flera led i kommunen.

Delaktighet och inflytande vid utformning av pedagogisk, fysisk och social miljö i en skola är avgörande för att skapa en fungerade lärmiljö på lång sikt. Inledningsvis bjöd därför projektet in personal från skolan som var intresserade av att delta i en referensgrupp. Funktionsprogrammet är ett resultat av fyra olika workshops och ett antal djupintervjuer med olika teman, alla med fokus på hur skolans fysiska miljö kan påverka och stötta den pedagogiska och sociala miljön i en skola. Det har sedan kompletterats med avgörande aspekter kring planering av skolor, med hjälp av planerare, driftspersonal och sakkunniga på samhällsbyggnadskontoret. Det har resulterat i ett planeringsunderlag med en helhetssyn på hur skolor i Tyresö ska utformas och fungera och ska ligga till grund för de konkreta projekt kommunen står inför. Det beskriver skolans miljö både utvändigt och invändigt och belyser det som är viktigt vid planering av Tyresö kommuns framtida skolor. I slutet av

programmet konkretiseras ytorna i tabellform för en generell treparallellig F-6-skola och F-9-skola.

Funktionsprogrammet kommer att vara underlag när arkitekter och andra konsulter tar sig an uppdraget att utforma den nya skolan i Tyresö. Det ska även ligga till grund för kommande ny- och ombyggnationer. Det ska fungera som underlag i tidiga skeden av stadsplanering samtidigt som det är en vägledning för skolledare vid planering av lokaler. Dessutom kan funktionsprogrammet tillämpas under förvaltningsskedet av förvaltare och byggprojektledare.

Kommunstyrelseförvaltningen har arbetat fram programmet i dialog med pedagoger från kommunens skolverksamheter, tjänstepersoner på barn- och utbildningsförvaltningen, enheten för måltidsservice, samt flera enheter samhällsbyggnadskontoret och har förankrat den brett mellan de olika förvaltningarna. Kommunstyrelseförvaltningen föreslår att Funktionsprogrammet för Tyresös framtida skolor nu antas.

Förslaget till beslut har inga direkta ekonomiska konsekvenser då det i första hand handlar om att skapa ett bra underlag för att vara en effektiv och tydlig beställare i de skolprojekt kommunen har framför sig. I slutändan är målet att skapa en väl utformad helhet som fungerar som lärmiljö över tid med ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet.

Indirekt ger nyttjandet av programmet bättre förutsättningar till att vara en tydlig beställare och föra en konstruktiv dialog kring att utforma nya skolmiljöer genom hela processen, från skiss till färdigt projekt, till drift och underhåll av mark och lokaler. Det gäller både i dialog med konsulter, verksamheten, elever, föräldrar och medborgare.

Formell prövning av barnets bästa.

Funktionsprogrammet är framtaget med målet att skapa så bra lärmiljöer som möjligt i kommunens nya skolor och i så stor mån det går utveckla befintliga skolmiljöer vid större renoveringar. Det handlar i första hand om att barnkonventionens artikel 2,3,6, 12 – Barnkonventionens grundprinciper, men även artikel 26, 28 och 31.

Art 2 – Icke diskriminering

Finns det risk att enskilda barn eller grupper av barn diskrimineras? Hur ser jämställdhetsperspektivet ut? Har barn med särskilda behov eller utsatthet beaktats? Blir sociala skillnader förstärkta eller reducerade?

Målet är att skapa en jämställd skolmiljö, en inspirerande, inkluderande och trygg lärmiljö för alla.

För att kunna göra det har stor vikt lagts vid att diskutera de olika situationerna som uppstår i skolan tillsammans med representanter från den pedagogiska verksamheten. Platser som idag kan upplevs otrygga, eller där konflikter ofta uppstår har identifierats och lösningar som kan avhjälpas i den fysiska miljön har lyfts fram.

Barn är olika och har olika behov i lokalerna. Funktionsprogrammet pekar ut vikten av att skapa olika typer av funktioner, eller situationer, för att alla ska hitta någon trygg plats. Social trygghet i skolmiljön skapas dessutom bäst genom att planera för vuxennärvaro i hela skolan med genomtänkta rörelsemönster för personal och elever, medveten placering av arbetsplatser för lärare, specialpedagoger och annan skolpersonal. Det är grunden till funktionsprogrammets sambandsdiagram och lokalprogram.

Stort fokus har även lagts på att diskutera och lyfta hur barn med till exempel neuropsykiatriska funktionsnedläggningar fungerar i en skolmiljö.

Art 3 – Barnets rätt att få sitt bästa prövat

Den fysiska miljön har stor betydelse i en skola, ingen kan välja bort den. Pedagogik, fysisk miljö och social miljö samverkar och bildar tillsammans en lärmiljö. Kvaliteten i den fysiska miljön påverkar elever och personalens trivsel och trygghet och kan stimulera lärandet på flera olika plan. Forskning visar på att upplevelsen av trygghet är en av de viktigaste förutsättningarna för utveckling och lärande i en skola. Det är en grundförutsättning när vi planerar nya skolbyggnader. Funktionsprogrammet skapar en tydlig målbild för hur kommunens lärmiljöer ska utformas för att möta skolans krav på pedagogisk och social miljö, utifrån barnens behov och möjligheter. Med utgångspunkt i artikel 3 och barnets bästa, visar funktionsprogrammet en helhet för kommande planering av kommunens skolor.

Det finns mycket forskning om hållbara och trygga miljöer, liksom läromiljöer. Lokalfunktionsprogrammet har beaktat både forskning och beprövad erfarenhet genom dialog med pedagogerna vilket har sammanställts i funktionsprogrammet.

Art 6 – Rätt till liv och utveckling

Om kommunens framtida lärmiljöer utformas med utgångspunkt i funktionsprogrammet finns alla förutsättningar för att skapa bra lärmiljöer för alla på lång sikt, samt att möta behovet av fritidsaktiviteter för framtida barn i kommunen.

Art 12 – Åsiktsfrihet, alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad

På vilket sätt har barn och ungas åsikter beaktats och vilka konsekvenser kan det få om det inte görs? Tänk särskilt på rätten att få information, komma till tals och bli lyssnad till samt barnets rätt till inflytande och beslutskompetens utifrån ålder och mognad.

Funktionsprogrammet har tagits fram som det första ledet inför kommande planering av kommunens skolor. Den stora andel pedagoger från kommunens olika verksamheter har skapat en bra grund för planering.

Funktionsprogrammet beskriver också hur barnen ska involveras i respektive projekt. När ett nytt skolprojekt startas upp ska barnen i den specifika verksamheten involveras. De ska kunna följa projektet och få komma till tals i dialoger längs vägen.

Uppföljning

Funktionsprogrammet ligger till grund för planeringen av skolmiljöer och kommer att följas upp längs vägen, den sk projekteringen i det som kallas *Husets bok*, vilken bör kommuniceras till verksamheten mfl längs vägen.

Skolprojekt är ofta långa projekt som involverar många, inte minst många barn. Det är viktiga projekt som många är intresserade av, både under resans gång, men förhoppningsvis även när skolan står färdig och är en förebild för andra projekt. Husets bok är ett levande dokument som berättar om skolprojektet från start till slut med skisser, beskrivningar och dokumentation. Här samlas beskrivningar av processen, gestaltningkoncept, viktiga händelser och beslut. Husets bok påbörjas samtidigt som skolprojektet och utvecklas och växer tillsammans med projektet. Här finns möjlighet att beskriva hur till exempel barn och vuxna involverats i projektet och på vilket sätt det påverkat den nya skolan. Här kan skolans och skolgårdens arkitektur beskrivas med materialval, kulörer, form liksom dess funktion genom olika zoner och programmering. Det finns möjlighet att zooma in och beskriva vissa saker mer i detalj och andra mer övergripande. Under projektets gång fungerar husets bok som en introduktion för nya personer. För dem som redan är med i projektet är husets bok en referens att gå tillbaka till för att hitta svar. När skolan står klar är husets bok en bruksanvisning och historik som beskriver hur byggnaden blev till och hur den är tänkt att användas.

I *Husets bok* ska förvaltningen av en byggnad klargöras. Vem ansvarar för vad i förhållande till drift och underhåll, vilka avtal som finns och hur vinterskötseln ska fungera. När skolbyggnaden är i drift och pedagoger kommer *Husets bok* att även innehålla en levande del i förhållande till förvaltningen av skolan och uppdateras om det sker förändringar.